

ХРОНІКА КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ у жовтні 2024 року

(оглядова довідка за інтернет-ресурсами,
матеріалами преси та неопублікованими документами)

Загальні питання

9 жовтня у Києві відбувся «Форум Культнаступу», захід, покликаний об'єднати владу, громадянське суспільство та культурні індустрії для наступальної культурної політики. Участь взяли представники громадського сектору, митці, військові, народні депутати та урядовці. Серед них – міністр культури та стратегічних комунікацій М. Точицький, голова Центру громадянських свобод О. Матвійчук, Уповноважений із захисту державної мови Т. Кремінь, очільниця Українського інституту книги О. Коваль, генеральний директор Українського інституту В. Шейко, кінорежисер О. Санін, видавчиня М. Савка, народні депутати Є. Кравчук, В. В'ятрович і М. Княжицький. У фокусі обговорення були такі теми: звільнення українського культурно-інформаційного простору від російського впливу, активне просування українських інтересів у світі, збереження національної спадщини та створення нового культурного продукту. За результатами форуму організатори ініціативи «Культнаступ» та «Мова об'єднує» оприлюднили Маніфест Культнаступу, який підкреслює важливість культури як ключового елементу національної ідентичності та безпеки.

14 жовтня в Києві проведено засідання другого сезону спільного проєкту *Lb.ua* та *EFI Group* «Нова країна» на тему «Культура як один із головних інструментів нашої Перемоги». Спікерами виступили: міністр культури та стратегічних комунікацій М. Точицький, заступниця керівника Офісу Президента України з гуманітарних питань О. Ковальська, докторка філософських наук, професорка кафедри української філософії та культури Київського національного університету імені Тараса Шевченка, голова Українського культурного фонду Н. Кривда, генеральний директор-художній керівник Національного театру імені Марії Заньковецької М. Голенко, голова наглядової ради інвестиційної компанії *EFI Group* І. Ліскі. Учасники заходу – митці, експерти, представники громадськості та діячі культури – обговорили ключові аспекти захисту української культурної спадщини та способи протистояння російській пропаганді. Особливу увагу приділили питанням

культурної дипломатії та новим інструментам стратегічних комунікацій, які можуть сприяти розвитку культури в умовах війни та після перемоги.

4 та 5 жовтня у Музеї сучасного українського мистецтва Корсаків у Луцьку пройшов *Art Forum* «Краса, яка об'єднує: як мистецтво формує громаду». Захід був організований за підтримки Європейського Союзу в межах програми «Дім Європи» і мав на меті актуалізувати значення мистецтва у формуванні та розвитку громад, його впливу на економічне зростання та соціальну інтеграцію. Програма складалася з чотирьох тематичних блоків: «Мистецтво та економічне відродження»: обговорення ролі мистецтва в стимулюванні економічного розвитку та туризму; «Культурні інституції як центри громади»: розгляд інноваційних підходів до використання культурних просторів для залучення різних соціальних груп; «Інтеграція мистецтва та архітектури в урбаністичний простір»: аналіз важливості врахування історичного та культурного контексту при проєктуванні нових архітектурних об'єктів; «Використання мистецтва для вирішення соціальних питань»: дослідження ролі мистецтва в інтеграції меншин, боротьбі з нерівністю та створенні інклюзивних просторів. У форумі взяли участь 45 спікерів, серед яких були музейники, архітектори, культурні менеджери, мистецтвознавці, історики, урбаністи, бібліотекарі, садівники та митці. Загалом захід відвідали 470 слухачів із 15 міст України, а також гості з Бельгії та Польщі.

День української писемності та мови

Цього року в межах Культурно-просвітницької платформи «Українська – мова вільних» Міністерство культури та стратегічних комунікацій України разом із Державною агенцією промоції культури України та іншими культурними інституціями організували низку заходів, спрямованих на популяризацію та підтримку української мови як ключового елементу національної ідентичності та безпеки. 11 листопада відбулася панельна дискусія «Мова як національний інструмент єдності та ідентичності», а 24 жовтня проведено дискусію з молоддю на тему «Українська мова як складова національної ідентичності та безпеки країни», де розглядалися перспективи сучасної мовної політики. В межах кампанії «Українська – мова вільних» Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого підготувала дві книжкові виставки – «До Дня української писемності та мови», де було представлено словники, довідники, енциклопедії, що розкривають зміст сучасної української лексики та правопису; «Найміцніший кордон України – державна мова», покликану показати, що мова є потужним елементом національної безпеки, культурної самоідентифікації і символом незалежності України. 22 жовтня в Національному музеї літератури України відбувся показ фільму «Щедрик» із подальшим обговоренням за участі режисерки О. Моргунець-Ісаєнко та актора А. Ісаєнка. Цифрова платформа *Strichka* запустила квести для українців у всьому світі, спрямовані на популяризацію української мови серед діаспори. До Дня української мови та писемності стартував також флешмоб #мовавільних, учасники якого публікували в соціальних мережах улюблені українські вірші або їх декламації,

підкреслюючи єдність через мову. Міністерство культури та стратегічних комунікацій України та громадська організація «Вікімедіа Україна» ініціювали Тиждень української мови у Вікіпедії, щоб створити й покращити якнайбільше статей вільної енциклопедії про українську мову та літературу.

25 жовтня українці написали Радіодиктант національної єдності «Магія голосу», який було присвячено сторіччю Українського Радіо. Авторкою тексту стала українська письменниця, поетеса, літературознавиця і есеїстка О. Забужко, а прочитав диктант письменник, музикант та військовий П. Вишебаба. Завдяки трансляції на різних платформах Суспільного – телебаченні, радіо, *YouTube* та *Facebook*-сторінках, до нинішнього флешмобу змогли долучитися люди з будь-яких куточків світу.

Інформаційний суверенітет та інформаційна безпека України

24–31 жовтня в Україні тривав Всесвітній тиждень медіа та інформаційної грамотності, ініційований ЮНЕСКО у 2011 році. Протягом цього періоду було організовано низку заходів, спрямованих на підвищення обізнаності громадян щодо медіаграмотності та розвитку критичного мислення. Перед початком тижня відбувся третій Національний тест із медіаграмотності, результати якого оголосили 25 жовтня. Ця ініціатива дозволила учасникам оцінити свій рівень медіаграмотності та отримати рекомендації щодо його покращення. До розробки тесту долучилися команди національного проєкту «Фільтр» Міністерства культури та стратегічних комунікацій України, проєктів «Навчай та розрізняй», «Мріємо та діємо» від *IREX*, ПРООН в Україні. 23 жовтня у столичному Печерському ліцеї № 75 презентовано XR-виставку «EDAR: За лаштунками реальності», яка через віртуальну реальність допомагає зрозуміти механізми впливу медіа на свідомість. 24 жовтня пройшла конференція «Стійкі разом: розвиток медіаграмотності в Україні», організована Міністерством культури та стратегічних комунікацій України та проєктом «Фільтр». На заході обговорювали важливість медіаграмотності на державному рівні та її роль у національній безпеці. 28 жовтня у місті Славутич на Київщині було відкрито інтерактивний лабіринт з медіаграмотності «Не вір – перевір», де відвідувачі в ігровій формі навчалися розпізнавати фейки та маніпуляції в медіа. Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека імені Валентина Отамановського підготувала онлайн-виставку «Всесвітній тиждень медійної та інформаційної грамотності: історія та факти», що висвітлює історію та значення медіаграмотності.

Медіа

18–19 жовтня у столиці відбулася щорічна конференція *Donbas Media Forum*, що об'єднує журналістів і медіаменеджерів України та світу для обговорення актуальних проблем медіасфери та налагодження професійної комунікації. Цьогорічна фокусна тема – «Кордони vs фронтири: роль регіональних медіа у захисті свободи слова в умовах довготривалої війни». Програма форуму включала близько пів сотні подій – панельні дискусії,

воркшопи, презентації, лекції та публічні інтерв'ю. Учасники говорили про те, як цензура погіршує якість медіа, про етичне висвітлення тем, пов'язаних з інвалідністю або полонем, і про необхідність журналістики рішень. Загалом до заходу долучилися 857 медійників. Окрім дискусій, в межах заходу відбулися покази документальних фільмів та виставки. Зокрема Національна спілка журналістів України представила експозицію «Розстріляна свобода слова», присвячену загиблим журналістам.

Арттерапія

18–20 жовтня у київському Театрі Драматургів відбувся «Фестиваль перших п'єс», реалізований спільно проєктом «Театр Ветеранів» та Відділом комунікацій командування Сил територіальної оборони ЗСУ (ТРО Медіа). Метою заходу було надати можливість ветеранам та чинним військовослужбовцям опанувати основи драматургії, створити власні п'єси та представити їх на сцені. Загалом глядачам показали близько двох десятків вистав, «перших читок» та перфомансів, що були поставлені за п'єсами учасників проєкту. Серед особливих заходів фестивалю – перше публічне читання нового сценарію М. Нікітюк «Ной». Проведено також дискусію на тему «Чи може драма зупинити трагедію?», під час якої спікери обговорювали ефективність методів, використаних у пілотному навчально-терапевтичному курсі, та окреслили подальші кроки розвитку проєкту «Театр Ветеранів».

Культура та мистецтво для людей з інвалідністю

12 жовтня Київський академічний драматичний театр на Подолі успішно протестував систему аудіодескрипції під час показу вистави «Вільні стосунки» за п'єсою Даріо Фо та Франки Рабе. Технологія аудіоопису дозволяє повніше сприймати театральне дійство людям із порушеннями зору. Команда закладу прагне створити інклюзивний простір, де кожен глядач, незалежно від фізичних можливостей, може насолоджуватися мистецтвом. Наразі театр впроваджує систему титрування для осіб із порушеннями слуху.

30 жовтня у львівській Сенсотечі відкрито тактильну експозицію барельєфів «Чотири стихії» (також відома як «Чотири пори року»). Ця колекція відтворює рельєфи з Блакитного залу Палацу Потоцьких у Львові, які алегорично зображують вогонь, повітря, воду та землю. Копії барельєфів створено за допомогою оцифрування та фотополімерного 3D-друку, що забезпечує точне відтворення оригіналів. Кожен експонат супроводжується текстом, надрукованим шрифтом Брайля. Оцифрування барельєфів здійснено громадською ініціативою *My Future Heritage* (ГО «17») у співпраці з Львівською національною галереєю мистецтв імені Бориса Возницького в межах проєкту «Чутлива спадщина. Чотири пори року».

На Рівненщині стартував інклюзивний проєкт «Via Regia на дотик», спрямований на створення мандрівної тактильної мапи для людей із порушеннями зору. Проєкт реалізується громадською організацією «Регіональний центр розвитку „Тріада“» за підтримки Українського культурного

фонду в межах програми «Культура без бар'єрів». Мандрівна тактильна мапа відтворює знаменитий культурний шлях «Via Regia» через вісім європейських країн, деталізуючи українську частину цього маршруту, включаючи середньовічні фортеці, палаци та музеї. Карта дозволяє ознайомитися з історичними об'єктами на дотик, а також супроводжується аудіогідом із тифлокоментарями. Додатками до неї стали тактильні атласи зі збільшеним зображенням найцікавіших пам'яток. Наразі інклюзивний продукт доступний у Рівненському обласному краєзнавчому музею, Державному історико-культурному заповіднику міста Дубна, Державному історико-культурному заповіднику міста Острог, Замку-Музею Радомисль на Житомирщині, Володимирському історичному музеї імені Омеляна Дверницького на Волині.

У музеї міста Трускавця на Львівщині відкрито сучасний інклюзивний культурно-мистецький простір «Зв'язок поколінь: від УПА до ЗСУ». Особливостями нового простору стали: мультимедійний стіл, оснащений тематичним контентом «Повстанської кріівки»; сенсорний стенд, який містить інформацію про сучасну російсько-українську війну та Книгу пам'яті загиблих воїнів Трускавецької громади; тематичні фільми. Мультимедійні експонати доступні для всіх відвідувачів, зокрема, для маломобільних груп населення та людей з інвалідністю.

В межах музично-поетичного проєкту «Відчуй» луцька студія *Braille Studio* надрукувала шрифтом Брайля збірку віршів Сергія «Колоса» Мартинюка. Переважну більшість цих книжок вже передано школам-інтернатам та організаціям, які опікуються людьми з порушеннями зору. Метою проєкту «Відчуй» є зробити мистецтво доступним для людей з порушеннями зору та слуху. Він також включає серію відеороликів, де відомі українські актори декламують вірші С. Мартинюка з перекладом на жестову мову, а також аудіозбірку поезій, записану разом із піаністом Є. Дубовиком.

Благодійність

5 жовтня в Україні відбулася благодійна прем'єра документального фільму В. Гордієнка та С. Весельського «Феномен Курбаса», організована командою «Загін кіноманів» разом із Благодійним фондом Сергія Притули для підтримки Сил оборони України. Покази пройшли в кінотеатрах мережі *Multiplex*, зокрема, в Києві, Львові, Харкові, Дніпрі, Одесі та інших містах. У Львові глядачі могли поспілкуватися з авторами фільму та взяти участь в благодійному аукціоні ексклюзивного мерчу стрічки.

12 жовтня у Харківському національному академічному театрі опери та балету ім. М. Лисенка пройшов благодійний літературний захід «Вечір врятованих життів», організований письменником і військовослужбовцем Національної гвардії України С. Жаданом спільно з жіночим ветеранським рухом «Veteranka». Метою події був збір коштів для підтримки медичних служб 13-ї бригади Національної гвардії України «Хартія», де служить письменник.

15 жовтня в Ужгороді в Закарпатському академічному обласному українському музично-драматичному театрі імені братів Шерегіїв відбувся

благодійний вечір кіноісторій «Blackroom Film Festival», спрямований на підтримку військових. Фестиваль представив добірку короткометражних фільмів українських режисерів, що висвітлюють актуальні соціальні та культурні теми. Зокрема глядачі побачили фільм «Ракети та кава» режисерки О. Ластівки. Всі вторговані кошти з продажу квитків отримає фонд «Повернись живим».

Регіональна культурна політика. Ініціативи громад

У жовтні було презентовано мобільний додаток «Львівщина. Унікальний спадок», розроблений громадською організацією «Успішна Львівщина» за підтримки Українського культурного фонду. Цей застосунок покликаний стати путівником для туристів, які прагнуть досліджувати історико-архітектурні пам'ятки Львівської області. Додаток містить інформацію про понад 450 об'єктів культурної спадщини, включно з музеями, заповідниками та іншими визначними місцями, а також пропонує 20 туристичних шляхів регіону.

Культурні проєкти

18–20 жовтня вперше у Запоріжжі пройшов міжнародний фестиваль сучасного мистецтва «ГогольFest Покрова». Захід розпочався з презентації дев'ятиметрової металевої інсталяції, створеної режисером і військовим Д. Костюминським. Ця інсталяція стала центральною частиною майбутнього меморіального комплексу «Посадка. Дерево пам'яті» і символізує вшанування пам'яті воїнів, які віддали життя за свободу України. На фестивалі виступили українські гурти зі своїми новими програмами, зокрема такі, як *Dakh Daughters*, «Пиріг і Батіг» та *Zapaska*. Вперше в Україні було показано спектакль «Місто Марії», заснований на щоденниках сестер Гречкіних з Маріуполя. Також презентовано українсько-німецький проєкт «Серце Матері: Діти зберігають наші сльози» режисера В. Троїцького. В межах фестивалю представлено інсталяцію «Сховище Покрова» в укритті, де відвідувачі могли ознайомитися з творами українських митців.

12 жовтня у Сокологірську Миколаївської області відбувся головний фестивальний день «Вінграновський ART MARATHON» – масштабного циклу подій, присвячених творчості українського митця Миколи Вінграновського. Програма цього дня включала два десятки різноманітних заходів, серед яких: артсніданок за участі письменників та друзів М. Вінграновського – А. Кичинського та В. Герасим'юка; вистава «Бо я і є Україна!» Миколаївського академічного художнього драматичного театру під режисурою А. Свистуна та Л. Оспадової; концерти колективів стародавньої музики «Хорея Козацька» та «Гуляйгород»; лекції історика О. Палія та мовного омбудсмена Т. Кременя; презентація вишиванки «Вінграновський» авторства Ж. Семененко.

22–23 жовтня в Луцьку минув XXVIII Всеукраїнський конкурс професійних читців імені Лесі Українки, заснований Національною спілкою театральних діячів України у 1996 році до 125-річчя від дня народження Лесі Українки. На двох локаціях – у садибі Косачів (Колодяжне Ковельського району) та у Волинському обласному академічному театрі ляльок (Луцьк) учасники з

Києва, Львова, Херсона та Івано-Франківська декламували твори Лесі Українки та сучасних українських авторів. Виступи читців оцінювало професійне журі під головуванням н. а. України, актора і театрального режисера Т. Жирка. Гран-прі нинішнього конкурсу здобула О. Федина.

Театр

12 та 13 жовтня у Київському академічному театрі драми і комедії на лівому березі Дніпра відбувся фінальний етап третього фестивалю для непрофесійних режисерів «Митниця. Нова режисура». Цьогорічний фестиваль проходив у партнерстві з Італійським Інститутом культури при Посольстві Італії в Україні та був присвячений творам італійського драматурга Луїджі Піранделло. Найкращим серед режисерів-початківців став сценарист і драматург С. Юшков з уривком «Дурень». Як переможець, він отримав можливість поставити повноцінну виставу за обраним текстом на малій сцені театру в наступному сезоні. Володарка другого місця Х. Люба має змогу втілити постановку за новелою Л. Піранделло «Чорна шаль» у столичному театрі «Золоті ворота».

У жовтні київські театри представили низку нових постановок, серед них: опера «Трубадур» Джузеппе Верді, присвячена 100-річчю хормейстера Лева Венедиктова, хореографічні вистави «Касандра» і «Мойсей» за творами Лесі Українки та Івана Франка (Національна опера України); «Слуга двох панів» за комедією К. Гольдони (Національний академічний драматичний театр ім. І. Франка); «Небезпечні зв'язки» за мотивами роману П. Шодерло де Лакло (Національний академічний Молодий театр); «Копи проти Равликів» Н. Захоженко, «На*l*t» за п'єсою режисерки Т. Трунової (академічний театр драми і комедії на лівому березі); «Чутки» Н. Саймона (театр на Солом'янці); «Зубата втрата» К. Лук'яненко (академічний театр юного глядача на Липках); «Це всього лише кінець світу» за п'єсою Жана-Люка Лагарса (Творче об'єднання «Amantes» на сцені Українського малого драматичного театру); «Калинова Сопілка» за мотивами повісті О. Забужко (Харківський державний академічний театр ляльок імені В. Афанасьєва у Культурному кластері «Краків»).

25 жовтня Київський академічний театр «Золоті Ворота» провів онлайн-трансляцію відеOVERSІЇ вистави «Я повернуся» за п'єсою О. Гриценко. Режисеркою постановки виступила А. Турло.

Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка презентував оновлену візуальну айдентику, розроблену креативною агенцією Angry. Новий стиль включає логотип, колірну палітру, брендбук та фірмовий шрифт. Оновлений логотип відображає архітектурні елементи давньогрецького театру: місця для глядачів, сцену та простір між ними. Ці частини представлені у вигляді кіл, вписаних у квадрат, з центральною сценою як фокусною точкою.

3–10 жовтня у Львові тривав 35-й Міжнародний театральний фестиваль «Золотий Лев» під гаслом «Театр – мовою ідентичності». Організатор – Львівський академічний духовний театр «Воскресіння» за підтримки Українського культурного фонду. Захід об'єднав театральні колективи з різних

регіонів України та з-за кордону. Окрім основної програми, яку сформували здебільшого вистави, поставлені за українською драматургією, в межах фестивалю відбулися спеціальні події: сценічні читання п'єс «Коли повертається дощ» Н. Нежданої та «Смак сонця» О. Вітера за участі авторів; творча майстерня «Актор, як інструмент душі. Емоція-енергія-індивідуальність», яку провела режисерка А. Федоришина; мультимедійна презентація антології актуальної української драми «Неназвана війна» від драматургині Н. Нежданої; обговорення вистави «Для домашнього огнища» за твором Івана Франка, поставленої Національним академічним драматичним театром імені Лесі Українки («Іван Франко: на перехресті думок»). Однією з родзинок «Золотого Лева» стали вуличні вистави в центральних локаціях Львова, що залучали не лише шанувальників театру, а й випадкових перехожих, створюючи відкрити й доступну атмосферу.

1–3 жовтня в Ужгороді пройшов ХІХ Міжнародний фестиваль театрів ляльок «Інтерлялька – 2024». Цьогоріч свою творчість представили провідні театральні колективи з України, а також зі Словаччини, Чехії, Румунії, Молдови, Литви, Німеччини й Аргентини. Вистави для дітей та дорослих можна було переглянути у Закарпатському академічному театрі ляльок «Бавка», в Академії культури й мистецтв, а також онлайн. Гран-прі фестивалю отримав спектакль «Дерево казок» Паневежиського театру ляльок на колесах з Литви. Нагороду за найкраще режисерське втілення здобув О. Куцик (постановка «Останнє Туреня» Закарпатського академічного обласного театру ляльок). За найкращу сценографію відзначено І. Кульчицьку (вистава «Івасик-Телесик» Рівненського академічного обласного театру ляльок). Фестиваль «Інтерлялька» є одним із найстаріших театральних заходів незалежної України, започаткований у 1990 році.

18–20 жовтня у Хусті на Закарпатті вперше відбувся відкритий театральний фестиваль-конкурс «Відлуння вічності: Українська класика сьогодні», який зібрав осучаснені інсценізації відомих творів українських класиків. Ініціатором заходу став Закарпатський обласний театр драми та комедії. У фестивалі взяли участь сім творчих колективів із різних міст України, зокрема, з Херсона, Києва, Львова та Коломиї Івано-Франківської області. Професійне журі під головуванням письменника, драматурга, театрознавця В. Неволова визначило переможців у таких номінаціях: «Найкраща вистава» – Закарпатський обласний театр драми та комедії (мюзикл «Гуцулка Ксеня» Я. Барнича у постановці І. Войтюка); «Найкраще режисерське втілення» – Д. Чиборак, та «Найкраща сценографія» – М. Данько, (вистава «Гуцульський рік» Г. Хоткевича Коломийського академічного обласного українського драматичного театру ім. І. Озаркевича); «Найкраще музично-пластичне вирішення вистави» – хореограф-постановник В. Бабука, та «Найраще виконання жіночої ролі» – С. Бокоч за роль Софії, (вистава «Про що плачуть верби» за мотивами п'єси І. Карпенка-Карого «Безталанна», представлена Закарпатським академічним обласним українським музично-драматичним театром імені братів Шерегіїв); «Найкраще виконання чоловічої ролі» –

Т. Лушпа за роль Михайла Гурмана («Украдене щастя» І. Франка театрального проєкту н. а. України Т. Жирка «Квінтесенція»). Поза конкурсом до мистецького дійства долучились Народний музичний театр юного актора «Fantazia New» (м. Київ) і Херсонський академічний обласний театр ляльок із виставами для дітей.

18–20 жовтня в мистецькому просторі «Кут» у Хмельницькому тривав ІV Всеукраїнський фестиваль аматорського театру «Акт Четвертий. Драматургічний», організований у співпраці з київським Театром Драматургів. У форматі сценічного читання театральні колективи з різних регіонів України представили сучасні українські п'єси на теми війни, вимушеного переселення та соціально-політичної ситуації в Україні. Серед учасників: народний театр «Дзеркало» з Хмельницького, народний театр сатири «Під мостом» зі Львова, «Лютий театр» з Одеси та інші колективи.

Театральне життя України включало сценічні прем'єри, зокрема такі, як: «Косметика ворога» за твором бельгійської письменниці А. Нотомб (Донецький академічний обласний драматичний театр (м. Маріуполь) на камерній сцені Львівського національного академічного українського драматичного театру ім. М. Заньковецької); «Плейлист подорожнього» за драматургією та в режисурі А. Косодій (Львівський академічний драматичний театр імені Лесі Українки); балет «Драконячі пісні» на музику М. Коломійця (Харківський національний академічний театр опери та балету імені Миколи Лисенка); «Ex-comedy літньої ночі, або Який дурний весь рід людський» за сценарієм Вуді Аллена у постановці харківського режисера С. Пасічника (Чернівецький академічний обласний український музично-драматичний театр імені О. Кобилянської); «Шлюб» польського письменника В. Гомбровича (Незалежний театр «Гармидер» на сцені мистецького простору «Ангар» у Луцьку).

11 жовтня на сцені Експериментального театру «Адреналін» у Луцьку відбувся показ вистави «Старий Ford Escort темно-синій» за п'єсою німецького драматурга Дірка Лауке. Постановку здійснив Рівненський обласний академічний музично-драматичний театр в межах всеукраїнського гастрольного туру. Режисер вистави – Ю. Паскар.

У жовтні Харківський національний академічний театр опери та балету імені Миколи Лисенка презентував перший в Україні віртуальний музей оперного театру. Цей проєкт реалізовано у партнерстві з Музеєм театрального, музичного та кіномистецтва України, Харківським художнім музеєм та Міською спеціалізованою музично-театральною бібліотекою за фінансової підтримки Українського культурного фонду. Метою створення віртуального музею є збереження унікальної архівної колекції театру від ризиків, пов'язаних із війною. На початковому етапі в галереї на офіційному сайті музею представлено близько шести тисяч експонатів, серед яких фотографії різних років, ескізи, костюми, програмки та афіші. Особливу увагу в цифровій колекції приділено національним операм та балетам, зокрема, опері «Тарас Бульба» М. Лисенка та першому українському балету «Пан Каньовський» М. Вериківського, прем'єри яких відбулися саме в Харкові. Творам українських митців присвячено спеціальну віртуальну екскурсію, яка демонструє шлях мистецтва опери та

балету від колоніальної музичної спадщини до національного мистецького продукту.

Музика

Від 28 вересня до 6 жовтня у Києві пройшов XXXV Міжнародний фестиваль «Київ Музик Фест» – один із наймасштабніших музичних форумів України, заснований у 1990 році Національною спілкою композиторів України. Цьогорічна програма включала 13 концертів, які проходили в різних залах столиці, зокрема, в Колонному залі імені Миколи Лисенка Національної філармонії України, Національній музичній академії України імені Петра Чайковського та Лютеранській церкві Святої Катерини. Загалом було виконано 122 твори 80 композиторів, серед яких – 75 українські. Особливу увагу привернули 51 прем'єра, що свідчить про активний розвиток сучасної музичної сцени України. Також були представлені твори композиторів з Німеччини, Польщі, Швейцарії, Нідерландів та США. У фестивалі взяли участь провідні українські колективи, такі як Національний симфонічний оркестр України, Київська капела «Думка» та Камерний ансамбль «Київ». 3 жовтня міністр культури та стратегічних комунікацій України М. Точицький вручив державні нагороди артистам Національного ансамблю солістів «Київська Камерата». Почесне звання «Заслужений артист України» отримали віолончеліст З. Алмаші та альтистка К. Супрун. Церемонія нагородження відбулася під час концерту, на якому колектив виконав шість творів сучасних українських композиторів, зокрема, прем'єри: концерт для альту з оркестром О. Родіна, концерт для скрипки та твір «Україні – з надією» Д. Гордона.

1 жовтня в Національному музеї історії України у Другій світовій війні вдруге відбувся Фестиваль воєнної музики «Сурма». Захід, приурочений до Дня захисників і захисниць України, пройшов під гаслом «Пісня як зброя» і мав на меті популяризувати українську пісенну спадщину, пов'язану з історією боротьби за незалежність. Зі сцени концертного залу під монументом «Батьківщина-мати» прозвучали пісні національного спротиву у виконанні Заслуженого академічного зразково-показового оркестру Збройних сил України, Т. Компаніченка та гурту «Хорея Козацька». С. Тарабарової, *KHAYAT*, гурту «Крихітка», *Orchestra 59*, «Мюслі UA», *PROBASS & HARDI*, О. Омаргалієвої, М. Адамчук і В. Кекелії.

12 та 13 жовтня в Колонній залі імені Миколи Лисенка Національної філармонії України незалежна музична формація *Open Opera Ukraine* представила *semi*-оперу «Король Артур: у пошуках героя» композитора Г. Перселла на лібрето Д. Драйдена. Адаптовану версію драматичних епізодів спеціально для київської прем'єри створив львівський драматург А. Бондаренко, а музичну партитуру опери втілювали Національний ансамбль солістів «Київська камерата» під орудою іспанського диригента Р. Фаргаса. Прем'єру «Короля Артура» *Open Opera Ukraine* присвятили загиблому оперному співаку Ігорю Воронці, який служив у лавах ЗСУ з 2022 року.

Від 3 жовтня до 3 листопада у Львівському будинку органної і камерної музики тривав XIV Львівський міжнародний органний фестиваль. Програма фестивалю включала 14 концертів за участі провідних органістів з України, Франції, Німеччини, Польщі та Литви. Зокрема солістка Національного будинку музики І. Харечко представила шедеври Й. С. Баха та Ч. Стенфорда, солістки Львівського органного залу О. Мацелюх і С. Позднишева надали можливість почути наживо органні твори європейських та українських композиторів, Н. Величко виконала «Симфонічні фуги» І. Асеева. Фіналом події став урочистий концерт з нагоди річниці відкриття Органного залу. У концерті взяв участь Луганський філармонійний оркестр під диригуванням І. Остаповича.

4 жовтня у Луцьку розпочався XXI Музичний фестиваль «Стравінський і Україна», присвячений композитору Ігорю Стравінському та його зв'язкам з Україною. В межах відкриття події в Палаці культури міста Луцька відбулася прем'єра потрійних клавірних концертів Й. С. Баха у виконанні музиканток О. Мацелюх, О. Стрілецької, Є. Куліковської та Академічного камерного оркестру «Кантабіле». 11 жовтня у Волинському академічному обласному театрі ляльок пройшов вечір французької музики за участі з. а. України флейтиста Ю. Шутка та піаністки А. Бики. 20 жовтня в Кафедральному костелі Святих апостолів Петра і Павла фестиваль завершила концертна програма «Луцькому органу – 25». У виконанні титулярного органіста костелу П. Сухоцького прозвучали твори Й. С. Баха, Д. Букстехуде, О. Мессіана та Т. Дюбуа. Цьогоріч в межах заходу відбулися майстер-класи для молодих музикантів, а також лекції та виставки на тему творчості І. Стравінського.

21 жовтня Державне агентство України з питань мистецтв та мистецької освіти оголосило лауреата премії імені Віктора Степановича Косенка. Цього року почесну відзнаку отримав український композитор, віолончеліст і педагог Золтан Алмаші за збірку «Казкова країна Віолончель». Премія імені В. Косенка присуджується за видатні досягнення у сфері професійної композиторської творчості для дітей та юнацтва. Ця відзнака є визнанням значного внеску Золтана Алмаші в розвиток української музичної культури та його зусиль у створенні якісного репертуару для молодих музикантів.

Візуальні мистецтва

В Україні відбулися мистецькі заходи, присвячені Дню художника, який традиційно святкується в другу неділю жовтня. Ці події об'єднали митців та шанувальників мистецтва з різних регіонів країни. 2 жовтня у Києві в Центральному будинку художника було відкрито масштабну виставку, що об'єднала понад 200 робіт провідних українських митців та молодих претендентів на вступ до Національної спілки художників України. З 12 по 23 жовтня у столичному музеї-квартирі Марії Заньковецької проходила виставка «Крилата Свобода», присвячена темі свободи у творчості. На ній презентовано роботи 20 українських митців, які через зображення птахів розкривали емоції польоту та натхнення. Особливою частиною експозиції стала інтерактивна інсталяція «Крила свободи», де кожен відвідувач міг залишити свій слід. 10

жовтня Харківська організація Національної спілки художників України урочисто відкрила виставку, яку склали роботи митців, що відображають різноманіття стилів, технік та інтерпретацій сучасного українського мистецтва. Дирекція художніх виставок України також організувала низку експозицій у співпраці з місцевими музеями та галереями. Зокрема, виставку «Григорій Синиця. З глибин національного світогляду» було розгорнуто в Тернопільському обласному художньому музеї, а експозицію «Микола Глущенко. Mare – Amore» – у Національному музеї літератури України.

Крім того, у київських музеях й інших мистецьких просторах розпочали роботу нові виставкові проекти: «Ковчег. Твори Віктора Гукайла» – роботи художника, виконані у різних техніках: олівець, перо, сангіна, гуаш, монотипія (Національний музей мистецтв ім. Богдана та Варвари Ханенків); «Невидимі сади» – твори 124 українських сучасних художників, що розкривають тему гармонії між людиною та природою (Національний музей Тараса Шевченка); «Гуркіт. Стукіт. Шелест» – живопис та відеоінсталяції Т. Ковача, «Агапе. Абсолютна любов» – графіка, витинанки, інсталяції, об'єкти О. Турянської (Національний культурно-мистецький та музейний комплекс «Мистецький арсенал»); «Скорботний шлях Бахмута» – цикл різьблених барельєфів на шкарлупі страусових яєць та графіка на біблійні мотиви «VIA DOLOROSA» бахмутського митця Д. Денисенка (Національний заповідник «Києво-Печерська Лавра»); «Злиття світів» – абстрактні картини «Відслонення» М. Вітика та «Галицьке Бароко» Г. Криволапа (МБЦ «Музей історії міста Києва»); «Future Generation Art Prize» – роботи номінантів 7-го конкурсу міжнародної премії *Future Generation Art Prize* («PinchukArtCenter»); «Олександр Ройтбурд. Метафори жіночності» – роботи митця з приватних колекцій, присвячені жіночим образам (галерея «Vakulenko Art Consulting»); «Я померла в Ірпені» – персональна виставка режисерки й аніматорки А. Фалілеєвої: оригінальні кадри з однойменного фільму, документальні світлини та інші артефакти, пов'язані зі стрічкою («Voitok Gallery»); «Образки вдячності / Retablos» – живопис різних жанрів С. Гукайло (галерея «Триптих»); «Її уламки» – артфотографії сучасних митців П. Мазая, О. Дімова, М. Рая, Є. Штейна, Н. Діденко, Х. Мосійчук, К. Жидкової та Є. Купчан (галерея «Imagine Point»); «MYPH PHOTOGRAPHY» – роботи 8 переможців фотоконкурсу *MYPH PHOTOGRAPHY PRIZE 2024* («Dymchuk Gallery»); «Sci-Fi Art» – живопис, комп'ютерна графіка, скульптури, комікси та анімація групи художників (галерея «Portal 11»); «Мерехтіння спокою» – твори художника, графіка і сценографа О. Шатківського («НЮ АРТ»); «Naked Landscapes» – фотографії К. Каргіної (артпростір «Кудрявка»); «Історії гучних подій» – графічні роботи В. Реброва (Національна бібліотека імені Ярослава Мудрого); «World Press Photo 2024» – найкращі документальні фотографії з усього світу (Національний центр Олександра Довженка).

У Києва встановлено 45-ту мініскульптуру культурно-історичного проекту «Шукай!», присвячену легендарній київській перепічці (автор – Ю. Білявський). Цей символ вшановує один із найвідоміших київських стрітфудів – сосиску в тісті, яка продається вже понад 38 років і стала невіддільною частиною

гастрономічної культури міста. Бронзова фігурка супроводжується QR-кодом, який веде на сторінку з детальною інформацією про неї.

4–31 жовтня у Львові тривав третій Львівський тиждень скульптури, присвячений темі пам'яті. Гості могли відвідати виставкові простори, прогулялись містом і парками, відкриваючи для себе скульптурні об'єкти. Програма фестивалю включала лекції, екскурсії, дискусії та подорожі, спрямовані на обговорення нових підходів до меморіалізації та мистецтва пам'яті в громадському просторі. Серед основних подій і виставок тижня: «Скульптури/машини» (креативний кластер «Ківш»); «Kindergarten» В. Семківа («Національний музей у Львові ім. Андрея Шептицького»); «Пам'ять театру» (Національний драматичний театр імені Марії Заньковецької); «Головоломка» Д. Шиманського («Я Галерея»); «Захисна оболонка» О. Абрамова та Я. Герасименка («Я Галерея Пентхаус»); «Фрагменти» (Мистецька Бібліотека); «Сльоза і камінь» А. Кіся (Львівський муніципальний мистецький центр); «Чорний вогонь Гавареччини» (Музей народної архітектури та побуту); «Сад» Я. Ткачук («Shum Art Gallery»). Також було розгорнуто два мистецькі маршрути зі скульптурами сучасних українських митців (Стрийський парк та вулиця Тараса Шевченка). На завершення Львівського тижня скульптури відбулася конференція «Слід пам'яті» (Музей народної архітектури та побуту).

Цього місяця в містах України відкрито експозиції: «Фрагменти» – живопис, графіка, скульптури О. Денисенка (Палац Лозинського, Львівська національна галерея мистецтв імені Б. Г. Возницького); «Структури взаємності» – роботи українських та іноземних митців на тему суспільної взаємодії в складні часи («Jam Factory Art Center» у Львові); «Поліна Райко: невидиме» – паперові панно Т. Барабаш і ескізи П. Райко (артцентр «Дзига» у Львові); «Ті, хто поряд» – персональні проекти художників А. Солецького, П. Грицюка, Р. Лучка та С. Дробишевського (Центр інтелектуального мистецтва «Меркурій» у Львові); «Ретроспектива: живопис, рисунок, скульптура» – роботи в різних жанрах мистецтва А. Мельника (Дім Франка у Львові); «Вулиці і вулички Львова» – міські пейзажі О. Каменецької-Остапчук (Художньо-меморіальний музей Олени Кульчицької у Львові); «А може смерть це не кінець?» – роботи Д. Євсєєва, М. Лукіна, Д. Молокоєдової, О. Федорової та С. Шахмуратової-Танської, присвячені впливу війни на українське суспільство, зокрема молодь (Одеський музей західного і східного мистецтва); «Осінній салон – 2024» – 70 різножанрових тематичних робіт від більш як 40 учасників мистецького звіту, «Мій урожай» – натюрморти С. Костукевич (Галерея мистецтв Волинської організації Національної спілки художників України у Луцьку); «...якосьтак...» – живопис І. Панейка (Музей сучасного українського мистецтва Корсаків у Луцьку); «Полин» – чотири мінівиставки: «Junku», «Крок вниз», «ВДР» та «Бідність у великому місті» з роботами митців О. Комарницького, Д. Склярова, І. Сливки, В. Яку (харківська галерея «Творче Нежить»); «Осінь – 2024» – нові твори в різних жанрах та техніках митців Закарпаття: живопис (Закарпатський обласний художній музей ім. Й. Бокшая в Ужгороді), графіка та роботи декоративно-прикладного мистецтва (галерея «Ужгород»); «Василь Тимко» –

твори майстра в техніці гарячої емалі та декоративної пластики (Закарпатський музей народної архітектури та побуту в Ужгороді); «Випромінювання» – 60 картин одеського художника С. Жалобнюка, що відображають трагічні події війни (Рівненський обласний краєзнавчий музей); «PSY» – живопис Р. Котерліна (мистецький простір «Вагабундо» в Івано-Франківську); «Умовно безпечний простір» – картини А. Усенко («Skład N5 Gallery» у Черкасах) та інші.

1 жовтня у Львові урочисто відкрито меморіальну дошку історика Івану Крип'якевичу. Пам'ятку встановлено на фасаді будинку Наукового товариства імені Тараса Шевченка. Автором бронзової таблиці є скульптор І. Брезвин.

Музейна справа

3 нагоди 125-річчя з дня заснування Київського міського музею старожитностей і мистецтв, відомого як «музей з левами», у жовтні було організовано низку заходів, що об'єднали три провідні українські інституції: Національний художній музей України, Національний музей історії України та Національний музей декоративного мистецтва України. Основною подією святкування стала експозиція «Витоки. До 125-річчя виставки з нагоди XI Археологічного з'їзду» у Національному художньому музеї України, що відтворює першу виставку 1899 року, організовану археологом Вікентієм Хвойкою. Відвідувачі мали змогу ознайомитися з артефактами трипільської культури, скіфськими старожитностями та документами, пов'язаними з діяльністю Хвойки. Крім того, *NAMU* презентував віртуальний тур виставкою «Український портрет XVII–XX століть» – цифрову реконструкцію знакової виставки 1925 року, організованої Данилом Щербаківським та Федором Ернстом. Віртуальний тур дозволив відвідувачам «пересуватися» залами, детально розглядати експонати та знайомитися з новітніми дослідженнями колекції. 8–9 жовтня в *NAMU* відбулася конференція «Національний український музей: часи, люди, долі», присвячена історії та розвитку музею, його фундаторам та працівникам, формуванню колекцій та актуальним питанням музеєзнавства. А з 18 жовтня в музеї стартував цикл дискусій за участі музейних науковців, дослідників культури, мистецтва, історії та літератури. Теми обговорення – переосмислення спадщини, термінології та ролі музею в сучасному суспільстві.

10 жовтня у Національному музеї історії України відкрито виставку «Сім облич Віктора Петрова» до 130-річчя від дня народження літературного діяча та вченого. Експозицію склали: оригінальні фотографії, книги та часописи В. Петрова; артефакти з археологічних розкопок, у яких він брав участь; раніше не опубліковані документи, пов'язані з його розвідувальною діяльністю. Окрасою виставки є імітований простір робочого кабінету Віктора Петрова, з меблями, друкарською машинкою, рахівницею 1930-х рр., копіями рукописних документів. Цей виставковий проєкт експонуватиметься до 11 квітня 2025 року.

18 жовтня в Національному музеї декоративного мистецтва України презентовано ювілейну виставку «70: вчора, сьогодні, завтра», присвячену 70-річчю від дня заснування музею як окремої інституції. В межах проєкту

представлено близько 100 пам'яток із музейної колекції, що відображають ключові етапи розвитку закладу та його внесок у збереження національної культурної спадщини. Серед експонатів – твори видатних українських митців, зокрема Катерини Білокур, Марії Примаченко та Федора Тимченка. Експозиція також демонструє унікальні раритети, що підкреслюють багатство та різноманітність українського декоративного мистецтва. Виставка триватиме до 15 січня 2025 року, надаючи відвідувачам можливість ознайомитися з історією та сучасними досягненнями музею, а також з його планами на майбутнє.

5–31 жовтня у київському Музеї театрального, музичного та кіномистецтва України тривала виставка «Український театральний костюм ХХ–ХХІ ст. Ідентичність, контекст, ландшафт». Ця експозиція є завершальною частиною міжнародного проєкту, реалізованого ГО «Галерея сценографії» у партнерстві з Музеєм театрального, музичного та кіномистецтва України та Територіальним маркетинговим фондом «PLACE ID» (Польща) за підтримки Українського культурного фонду. Виставка демонструвала еволюцію українського театрального костюма протягом ХХ–ХХІ століть, підкреслюючи національну ідентичність та культурний контекст, у якому вони створювалися. Серед представлених робіт – ескізи та костюми таких видатних митців, як І. Бурячок, В. Меллер, А. Петрицький, А. Горська та М. Кипріян. Праці видатних корифеїв доповнили й твори сучасних художників і сценографів, зокрема, Г. Іпатьєвої, Д. Колот, Ю. Зауличної, О. Поліщук, Л. Нагорної, І. Кульчицької та інших. Мистецький проєкт включав артефакти зі збірки Театрального музею Анатолія Петрицького, а також театральні костюми, надані Львівським національним академічним українським драматичним театром ім. Марії Заньковецької, Івано-Франківським національним академічним драматичним театром ім. Івана Франка. Презентовано також вебсайт «Галерея сценографії», де в цифровому форматі зібрано детальну інформацію про митців-учасників проєкту та їхні роботи.

3 жовтня у бібліотеці Успенського собору Національного заповідника «Києво-Печерська лавра» відкрито виставку «Мазепіана у музейних зібраннях та приватних колекціях України», приурочену до 315-х роковин від дня смерті гетьмана Івана Мазепи. Експозиція об'єднала унікальні артефакти, багато з яких вперше представлені широкому загалу: портрети Івана Мазепи; наукові та популярні видання, присвячені життю та діяльності гетьмана; документи, що свідчать про культурні заходи на його честь; відзнаки, що підкреслюють значення Івана Мазепи в українській історії тощо. Проєкт реалізовано завдяки співпраці Музею видатних діячів української культури Лесі Українки, Миколи Лисенка, Михайла Старицького та Панаса Саксаганського, Національної історичної бібліотеки України, а також приватних колекціонерів.

15 жовтня в Успенському соборі Національного заповідника «Києво-Печерська лавра» представлено виставковий проєкт «Нам допоможе Святий Юрій, ще й Пречиста Мати волю здобувати!». Ця експозиція присвячена результатам чотирирічної реставрації іконостаса церкви Святого Юра в Дрогобичі, яка є однією з найвідоміших пам'яток сакральної дерев'яної архітектури Галичини

(XVII ст.) та входить до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. П'ятирусна конструкція іконостаса має розміри 6 х 6 метрів і складається з 49 окремих елементів. Реставрація тривала чотири роки, залучивши понад 20 провідних фахівців Національного науково-дослідного реставраційного центру України. Іконостас перебуватиме в Києво-Печерській лаврі протягом шести місяців, після чого його повернуть до церкви Святого Юра в Дрогобичі.

25 жовтня в Музеї етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України у Львові відбулась презентація проєкту «Українська писанка в європейському культурному просторі». В межах цього проєкту було створено вебкаталог українською та англійською мовами, що містить оцифровані зображення та детальні описи близько трьох сотень українських писанок кінця XIX – початку XX століття з колекції музею, яка налічує майже 13 000 експонатів. Головний компонент віртуального каталогу – пів сотні тривимірних моделей писанок, що дозволяє детально ознайомитися з їхньою орнаментикою та формою. Проєкт реалізовано за підтримки Українського культурного фонду.

У жовтні Харківський літературний музей оновив виставку «Мандрівка за щастям», присвячену філософу Григорію Сковороді, додавши до неї аудіогід. Відвідувачі можуть скористатися аудіогідом, відсканувавши QR-код на початку експозиції та прослухати інформацію про ідеї Сковороди за допомогою власних смартфонів. Текстову частину аудіогіда підготували наукові співробітниці музею О. Бондар та М. Куценко. Озвучення здійснили акторка та режисерка Н. Цимбал й актор та журналіст К. Лукаш. Виставка «Мандрівка за щастям» пропонує відвідувачам пройти шлях, подібний до мандрів Григорія Сковороди, досліджуючи його філософські ідеї та роздуми про щастя, успіх і сенс навчання. Експозиція включає високоякісні копії рукописів Сковороди, розписи харківської художниці К. Ткаченко та інтерактивні елементи, що спонукають до роздумів.

Охорона, збереження, диджиталізація культурної спадщини

6 жовтня у Києві в Національній академії мистецтв України відбувся круглий стіл «Відновлення та стійкість: майбутнє через нематеріальну культурну спадщину», присвячений Міжнародному дню охорони нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО. Організатори – Міністерство культури та стратегічних комунікацій України разом із Національною спілкою майстрів народного мистецтва України, Національною академією мистецтв України, Центром розвитку «Демократія через культуру» та громадською організацією «Алем». У заході взяли участь експерти, носії культурних практик, представники громадськості, закладів культури та освіти, урядовці та представники офісу ЮНЕСКО в Україні. Під час круглого столу обговорювалися питання посилення життєстійкості завдяки нематеріальній культурній спадщині, її роль у надзвичайних ситуаціях як джерела незламності, а також важливість охорони та передачі живої спадщини наступним поколінням. Також було презентовано виставку «Жива спадщина: час, простір, культура», на якій експонувалися

елементи нематеріальної культурної спадщини України, включені до міжнародних списків ЮНЕСКО, зокрема «Петриківський розпис» та «Кримськотатарський орнамент Орнек».

В Україні запрацював вебпортал «ДУМА», створений заради збереження та популяризації унікальної нематеріальної культурної спадщини України – традицій кобзарства. Ініціативу реалізовано Асоціацією сприяння розвитку кінематографа «Дивись українське» за підтримки Українського культурного фонду в межах проекту «Кобзарство. Епічна традиція». Нині портал «ДУМА» містить: близько 100 студійних записів дум у виконанні 12 сучасних кобзарів та лірників, 19 відео виконань епічного кобзарського репертуару, 6 фільмів-портретів кобзарів та 3 освітні відеолекції. Усі матеріали супроводжуються тифлокоментарями – додатковим аудіоописом візуальних елементів та контексту, що робить їх доступними для людей з порушеннями зору. До проекту долучилися всі наявні кобзарські цехи України – Київський, Харківський та Львівський, які не лише зберігають кобзарську традицію, а й передають її новим поколінням, навчаючи гри на інструментах, їх виготовлення та дотримання кобзарських звичаїв і цінностей. Ознайомитися з матеріалами порталу можна на офіційному сайті «ДУМА» та на його *YouTube*-каналі.

30 жовтня Львівський національний літературно-меморіальний музей Івана Франка презентував цифрову колекцію прижиттєвих видань письменника в межах проекту «Весь Франко: читай, слухай, дивись». Оцифровано понад 300 видань з колекцій музею та Інституту франкознавства Львівського національного університету імені Івана Франка, а також з фондів Наукової бібліотеки ЛНУ ім. Івана Франка та Львівської національної наукової бібліотеки України ім. Василя Стефаника. Ще 30 видань було відреставровано. Матеріали представлені на офіційному сайті «Дому Франка» для широкої аудиторії.

У жовтні Львівський музей історії релігії запустив цифровий архів, до якого увійшло 1200 найцікавіших пам'яток з його колекції. Серед них скульптури, металеві вироби, живопис, графіка, нумізматики та стародруки. Оцифруванням артефактів займалися фахівці компанії *Skeiron*. Цей проект дозволяє користувачам взаємодіяти з експонатами у форматі 3D на міжнародній платформі *Sketchfab*, а також переглядати їх у доповненій і віртуальній реальності. Також цього місяця Львівський музей історії релігії завершив реставрацію колишньої каплиці Домініканського монастиря, присвяченої блаженній Імельді, та відкрив її для відвідувачів. У відреставрованому залі експонуються твори одного з найвидатніших польських митців доби бароко – Симона Чеховича.

Кіномистецтво

У жовтні кінорежисеру та сценаристу Роману Балаюну присуджено Державну премію України імені Олександра Довженка за видатний внесок у розвиток українського кіномистецтва.

17–23 жовтня в столичному кінотеатрі «Жовтень» проходив VIII Київський тиждень критики – міжнародний кінофестиваль, що знайомить

українських глядачів із найкращими новими фільмами, обраними професійними кінокритиками. В межах події було показано: Міжнародну програму, програму «Фокус: Україна – Нідерланди», ретроспективну секцію «Дивніше за рай», українську ретроспективну секцію «Химерний час», присвячену напряму поетичного кіно і створену спільно з Довженко-Центром, українські гала-прем'єри, де відбулися покази документального фільму О. Сенцова «Реал» та дебютної стрічки Є. Олесова «Донька», спеціальний закритий показ для власників абонементів стрічки Ж. Озірної «Медовий місяць» та спеціальний прем'єрний показ документального фільму «Спротив та єдність. Кінематографісти пояснюють, як не втратити майбутнє». Традиційно під час фестивалю відбулося нагородження сьомої Національної премії кінокритиків «Кіноколо». Тріумфатором церемонії став фільм «Сірі бджоли», здобувши три нагороди, включно з найкращим повнометражним ігровим фільмом, найкращою режисурою (Д. Мойсеєв) та найкращим актором (В. Жданов). Найкращим повнометражним документальним фільмом визнано «Фрагменти льоду» режисерки М. Стоянової. Мисткиня також отримала відзнаку «Відкриття року». Нагороду в номінації «Найкращий сценарій» виборола українська сатирична комедія «Редакція» Р. Бондарчука за сценарієм А. Тютюнник, Р. Бондарчука та Д. Аверченко. У категорії «Найкраща акторка» – премійовано О. Узлюк («Уроки толерантності»). Крім того, серед цьогорічних переможців стрічки: «Там, де закінчується Росія» О. Радинського («Найкращий короткометражний документальний фільм»), «Додаткові сцени» Р. Хімея та Я. Малащука («Найкращий короткометражний ігровий фільм»), «Я померла в Ірпені» А. Фалілеєвої («Найкращий анімаційний фільм»). Премію «За досягнення» отримала культурна менеджерка та письменниця О. Бірзул за книгу для підлітків «Твоя книга про кіно». Організатори Національної премії кінокритиків «Кіноколо»: Спілка кінокритиків України, Асоціація «Сприяння розвитку кінематографа в Україні – дивись українське!» та кінокомпанія «Артхаус Трафік».

Від 26 жовтня до 3 листопада у Києві під гаслом «Кіно, що залишає сліди» відбувся 53-й Міжнародний кінофестиваль «Молодість», представивши 123 фільми з 44 країн у 11 програмах. Під час церемонії відкриття «Скіфського оленя» за розвиток українського кіно було вручено кінопродюсеру А. Різолу. Гран-прі фестивалю здобула стрічка «Медовий місяць» української режисерки Ж. Озірної. Найкращий фільм Національного конкурсу короткого метра – «Лелеки завжди повертаються» Г. Козютинської, а спеціальними відзнаками цього конкурсу нагороджено «Додаткові сцени» Р. Хімея й Я. Малащука та «Територію дитинства» М. Шкрабальюк. Позаконкурсна програма «Українські прем'єри» демонструвала найновіші українські фільми, зняті протягом року. У показі – «Малевич» Д. Онищенко, «Dear beautiful beloved» Ю. Речинського та «Ізоляція» І. Мінаєва. Спеціальною подією до 100-річчя режисера Сергія Параджанова стала національна прем'єра фільму Т. Томенка «Сентиментальна подорож до планети Параджанова». Крім того, в межах 53-ї «Молодісті» відбувся окремий кримськотатарський день, організований спільно з

«Кримським домом». Цей захід було присвячено популяризації кримськотатарської культури та її ролі в українському кінематографі.

XXI Мандрівний міжнародний фестиваль документального кіно про права людини *Docudays UA* розпочався 8 жовтня в Борисполі на Київщині з показу фільму «Київські файли» В. Стокмана. Мандрівний *Docudays* охопив міста, містечка та села 15 областей України, де відбулися покази фільмів, дискусії та інші заходи теми «10 років триденної війни, яка триває три сторіччя». 15 жовтня сезон *Docudays UA* стартував в онлайн-кінотеатрі *Docospace*, аби якомога більше людей могли побачити найкращі стрічки української та світової документалістики. До програми фестивалю увійшли документальні стрічки, що висвітлюють різні аспекти прав людини, історичні події та сучасні виклики.

21–27 жовтня у Харкові пройшов VIII Фестиваль незалежного українського короткометражного кіно «Бардак». Цьогорічна програма включала 60 конкурсних короткометражних фільмів різних жанрів, блок ретроспективи, що познайомив глядачів із творчістю українських режисерів К. Горностай, Ф. Сотниченка та С. Пудича, а також дискусії та зустрічі з кінематографістами. В межах «Спеціальних показів» відбулися програми «Вавилон'13. Війна-ненажера», «Сонячний зайчик» та вечір української анімації «Дивне, химерне, фантастичне». Прихильники сучасного кіно мали можливість переглянути короткометражні фільми-переможці VII Національної премії кінокритиків «Кіноколо». Гран-прі за результатами глядацького голосування здобула стрічка «Останній (крайній) дубль» режисера О. Кібальника. Найкращим фільмом за версією журі став «Звичайний день» Г. Блінова. Відзнаку за відповідність духу фестивалю отримав «Прибиральник» А. Арапова.

Цього місяця у широкий прокат вийшли нові українські кінопрем'єри: художній фільм «БожеВільні» Д. Тарасова, документальні стрічки «Підйомна сила» О. Стратієнка та «Ізюм. Звільнений» Д. Чорного. Також на честь сторіччя від дня народження С. Параджанова на екрани кінотеатрів України повернувся його фільм «Колір граната», відреставрований компанією Мартіна Скорсезе.

Література

2–6 жовтня у Львові тривав 31-й Міжнародний літературний фестиваль *Lviv BookForum*. Фокусною темою цьогорічного заходу стала «Сила спільноти», що підкреслює важливість колективних зусиль у сучасному світі. Фестиваль об'єднав гостей з 18 країн, серед яких були відомі письменники, інтелектуали та культурні діячі. Протягом чотирьох днів відбулося понад 150 заходів, включаючи панельні дискусії, публічні інтерв'ю, презентації книжкових новинок та майстер-класи. Основні події проходили у Пороховій вежі та на восьми інших локаціях у центрі Львова. Серед них: презентація книжки «Це війна – українські письменники та письменниці про те, як пережити катастрофу», над якою працювали дванадцять авторів; презентація нового роману В. Шкляра «Заячий костел»; обговорення дебютної збірки оповідань засновника сатиричного видання *UaReview* Р. Голубовського; інтерактивні ігри для дітей за участі письменниці Є. Завалій. Також працював книжковий ярмарок, де свої видання

представили понад 30 українських видавництв. Окрім того, на *BookForum* вручили премію «Українсько-єврейської Зустрічі» 2024 року переможцеві Ю. Скірі за книжку «Солід. Взуттева фабрика життя» від видавництва «Човен».

12 та 13 жовтня у Запоріжжі відбувся літературно-мистецький фестиваль «Читай Форум Запоріжжя», що об'єднав авторів, читачів та літературознавців з різних регіонів України. Основні події фестивалю: книжковий ярмарок від українських видавництв, зустрічі з письменниками, панельні дискусії на теми читання під час війни, дитячі локації та майстер-класи, де відвідувачі могли дізнатися більше про літературну творчість, а також навчитись основ написання текстів. Серед запрошених авторів були І. Андрусак, С. Дерманський, О. Гавриш, В. Запека, А. Кокотюха, Ю. Красносельська, Н. Ігнат'єва, Я. Дегтяренко та В. Терлецький. На фестивалі діяла спеціальна полицка, де бажаючі могли залишити книги зі своїх особистих бібліотек для передачі у військові шпиталі.

7 жовтня в Луцьку стартував II етап літературної резиденції «Місто натхнення», присвячений з'їзду європейських монархів, що відбувся в місті у 1429 році. Метою цього річного заходу є інтелектуальна промоція Луцька як міста зародження європейської дипломатії та культурного контексту. Учасницями резиденції стали українські письменниці І. Роздобудько й О. Купріян. Протягом десяти днів вони перебували в Луцьку, черпаючи натхнення для створення нових творів. Також в межах резиденції відбулися публічні заходи, зокрема, творча зустріч з І. Роздобудько «Як народжується задум великого роману». Резиденцію організували Управління туризму та промоції міста Луцької міської ради спільно з творчою агенцією «Бальяндраси» (м. Київ). Партнери проєкту – «Видавництво Старого Лева» (м. Львів), сервісна соціальна мережа про книги *LitCom* та Волинський краєзнавчий музей.

16 жовтня у Фастові на Київщині підбито підсумки Міжнародної літературної премії короткої прози імені Василя Портяка за 2023 рік. На конкурс надійшло 126 творів від авторів із різних регіонів України та з-за кордону. Журі обрало 15 фіналістів, чії твори увійшли до окремої збірки. Переможці премії: О. Мазур (Львів) з новелою «На псевдо “Рибка”» (перше місце); Б. Гасюк (Київ) з твором «Бабине літо» (друге місце); М. Жиліна (Дніпро) з новелою «Дівчинка, яка обійняла вогонь» (третє місце). Премію імені Василя Портяка засновано Національною спілкою письменників України та Фастівською міською радою у 2020 році. Вона присуджується за найкращі твори короткої прози з метою підтримки та розвитку цього жанру в сучасній українській літературі.

У жовтні оголошено переможців Міжнародного літературного конкурсу рукописів прози «Крилатий Лев – 2024», організованого Львівською обласною організацією Національної спілки письменників України. Першу премію за повість «Крізь життя» отримала О. Карабин зі Львова. Конкурс «Крилатий Лев» щорічно відзначає раніше не опубліковані рукописи, написані українською мовою або перекладені на українську. Головна відзнака – випуск книжки переможця накладом не менше 1000 примірників.

На Черкащині визначено лауреатів Всеукраїнської літературної премії імені Василя Симоненка. Ця премія, заснована Черкаською обласною радою та

облдержадміністрацією за підтримки Національної спілки письменників України та Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка, вшановує пам'ять поета-гуманіста Василя Симоненка та заохочує літераторів до створення високохудожніх творів громадянського звучання. Цьогоріч у конкурсі взяли участь 17 авторів із різних областей України. Переможцями стали П. Вишебаба (Краматорськ, Донецька обл.) за збірку «Тільки не пиши мені про війну» (номінація «За найкращу першу поетичну збірку») та Г. Діхтяренко (Черкаси) за книгу прози «Кросна» (номінація «За найкращий художній твір»). Вручення премії традиційно відбудеться 8 січня 2025 року, у день народження Василя Симоненка, в Черкасах.

Портал сучасної української драматургії *UkrDramaHub* оголосив переможців щорічного конкурсу «Липневий мед 2024». Метою конкурсу є створення комунікаційного майданчика між авторами та театрами, а також сприяння оновленню репертуарної політики театрів України. У номінації «Вечірня сцена» найвищі бали отримали п'єси «Баланс» А. Сарнацької та «Параскева» О. Мацюпи. У номінації «П'єси для дітей» перемогла «Казка про страх» О. Михайлова.

Бібліотечна справа

15 жовтня у Києві відбулася презентація проекту та навчальної програми «Бібліотеки як простір психосоціальної підтримки». Вона спрямована на підвищення обізнаності співробітників бібліотек про ментальне здоров'я, покращення їхніх навичок самопомоги і першої психологічної допомоги для підтримки колег та відвідувачів. До ініціативи долучилися 34 бібліотеки з шести пілотних областей – Житомирської, Івано-Франківської, Київської, Львівської, Одеської та Тернопільської. Учасники пройдуть п'ятиденне очне навчання в Києві або Львові, під час якого отримають методичні матеріали та ресурси для організації тематичних заходів. Ініціатива реалізується як складова флагманського проекту Міністерства культури та стратегічних комунікацій України «Мистецтво допомагати» в межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?» за ініціативою першої леді Олени Зеленської. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого та ВГО Українська бібліотечна асоціація надають інформаційну та експертну підтримку проекту.

Просвітництво

17 жовтня у Києві презентовано культурний проект «Книга-мандрівка. Крим – це Україна», спрямований на популяризацію історії та культури Криму, а також корінних народів України. В межах проекту відкрили ілюстративну виставку «Абетка Криму», де кожна літера абетки розповідає про культурне розмаїття півострова. Виставка представлена двома мовами – українською та кримськотатарською. Презентація відбулася в торгово-розважальному центрі «Gulliver» у Києві. На заході були присутні представники кримськотатарської спільноти, Меджлісу, культурні, релігійні та громадські діячі.

2 жовтня було оголошено переможців четвертої щорічної премії для подкастерів «Слушно» від *Megogo Audio*. Цьогоріч на премію було подано 183 подкасти, з яких 72 увійшли до короткого списку. Володарем Гран-прі за рішенням редакції *Megogo Audio* став подкаст «Перефарбований Лис», що досліджує світогляд та поведінку українців через класичну літературу. За результатами слухацького онлайн-голосування нагороди, серед інших, отримали «Висока полиця» (найкращий подкаст про літературу й читання) й «Unzip» (найкращий подкаст про культуру й мистецтво та найкращий історичний подкаст).

Матеріал підготувала

Кобзаренко Л. П., провідний редактор
відділу наукового аналізу та
узагальнення інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування ***І. Г. Піленко***

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 1,26. Б/т. Зам. 87. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ-1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12